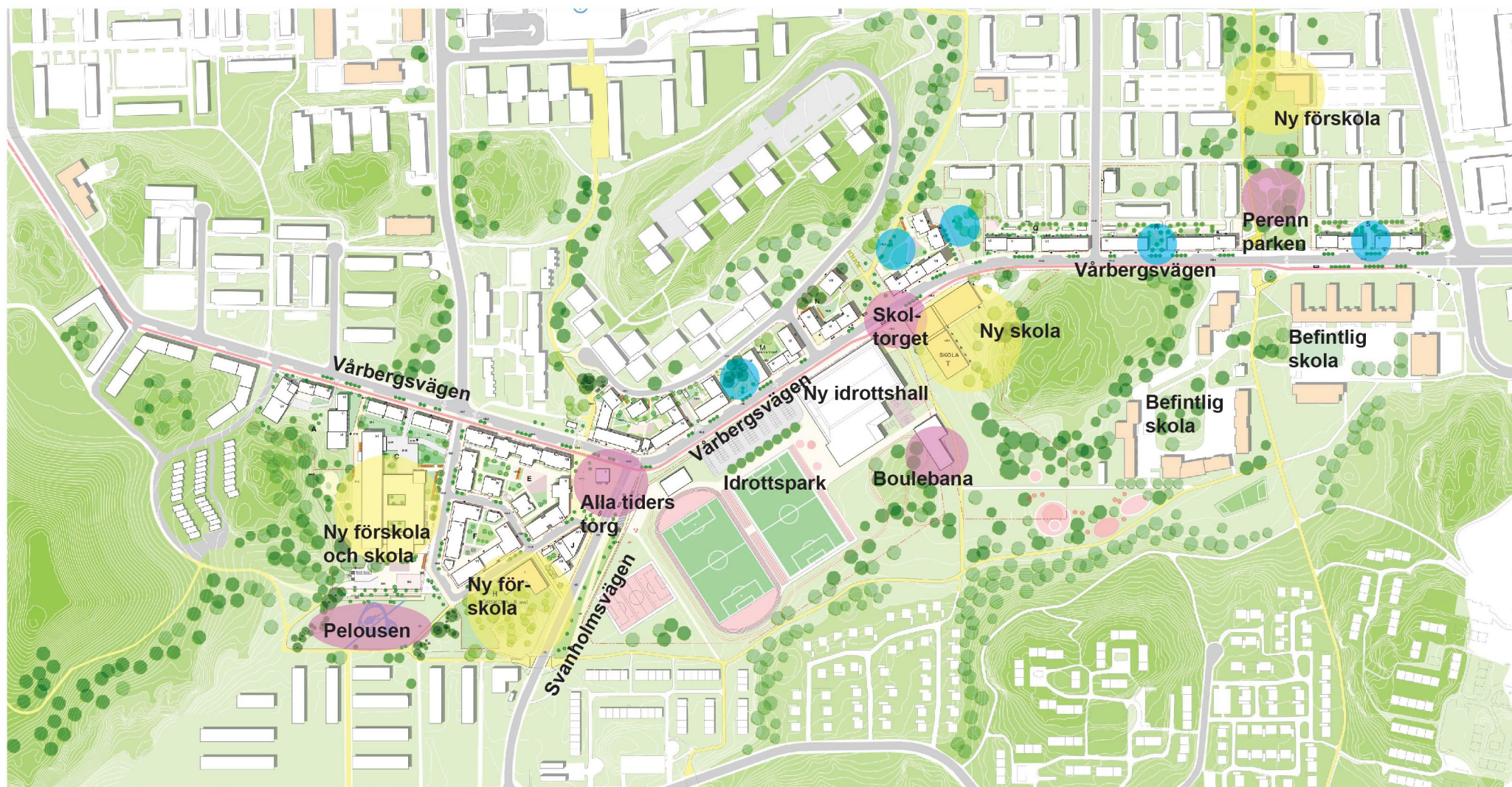

Vårbergsvägen -integrerad barnkonsekvensanalys steg 3

konsekvensbeskrivning granskningsförslag 181015,
uppdaterad 200826
White Arkitekter

Plan för Vårbergsvägens Kvalitetsprogram för Allmän plats. Nya skolor, förskolor och platsbildningar är utmarkerade.
Illustrationsplan: Tovatt Arkitekter

Uppdraget

Detta dokument är en sammanställning av konsekvensanalys ur ett barnrättsperspektiv för granskningsförslag av detaljplan Vårbergsvägen. I Stockholms stads modell för integrerad barnkonsekvensanalys motsvarar detta konsekvensanalys steg 3. Uppdraget genomfördes år 2018. En enklare omdömning genomfördes i augusti 2020 utifrån de revideringar som gjorts av detaljplanen efter uppdraget slutförande. Dessa revideringar är inarbetade i rapporten.

INLEDNING

Tidigare har en inledande inventering och dialog med barn och unga genomförts liksom formulering av mål och konsekvensbedömning av samrådsförslag.

I genomförande av analys har planförslaget utvärderats mot:

- Projekt mål
- Kunskap om nuläge/lokala behov - baserat på BKA Steg 1 - dialog och inom projektet andra framtagna dokument
- Generella riktlinjer från stadens olika styrdokument
- Förvärvad yrkeskompetens
- Inkomna samrådssynpunkter

Konsekvensanalysen är uppbyggt kring stadens tre tematiska områden:

- Miljö och hälsa
- Boende och vardagsliv
- Trygghet och tillgänglighet

I dokumentet redovisas planförslagets styrkor och utmaningar utifrån ett barnrättsperspektiv. Hänsyn tas till olika ålderskategorier liksom genusperspektivet. I förekommande fall förs ett resonemang kring eventuella mål- eller intressekonflikter.

I själva konsekvensbedömningen har avvägningar gjorts kring om förslaget, utifrån olika teman och aspekter:

- Förbättrar barns situation
- Medför att situationen för barn förblir oförändrad
- Försämrar barns situation
- Konsekvenser för barn och unga påverkas av hur frågorna tas omhand i senare planeringsskeden

Avslutningsvis finns ett avsnitt med rekommendationer för det fortsatta arbetet och hur planförslaget kan förbättras.

Konsultgrupp White:

Angelica Åkerman
Anna Ågren
Teresa Lindholm

Beställargrupp Stockholms stad:

Jenny Åberg
Per Qvist
Idris Yasin

Miljö och hälsa

Temat miljö och hälsa beaktar frågor om miljöaspekterna buller, luft, solljus och markföroreningar samt hälsoaspekter. De av staden definierade projektmålen inom detta tema är:

- Att tillgängliggöra den vardagsnära naturen genom att placera bostads-, skol- och förskolenära naturen och aktivera den för lek. Grönskan ska knyta ihop områdets alla delar med den omgivande parken och naturen. Målet är att få ett gott samspel mellan parken och naturen till bostäder, skola och förskola i området. Barnen ska känna sig trygga att ta sig själva till och vara i de olika miljöerna för park och natur.
- Idrottsplatsen ska upplevas som en självklar funktion med högt nyttjande av alla de boende i stadsdelen. Vägen till och från idrottsplatsen samt vistelsen på platsen ska upplevas trygg och säker.
- Stråken mellan olika målpunkter ska upplevas trygga och säkra.

Därutöver har analys gjorts av hur planförslaget relaterar till goda förutsättningar för:

- Ljud, ljus och luft
- Giftfritt
- Utformning som stimulerar ett hälsosamt liv

PLANFÖRSLAGETS STYRKOR

Trångboddhet, ständigt flyttande mellan olika andra- eller tredjehandskontrakt, att inte kunna flytta hemifrån är några av konsekvenserna till följd av en utbredd bostadsbrist i Stockholm vilket påverkar människors hälsa negativt- inte minst barn och unga. I denna detaljplan tillförs ett hundratal nya bostäder med en bredd på upplåtelseformer och storlekar. Denna förtätning sker utan en förväntad negativ påverkan på barns miljö- och hälsosituation beträffande ljud, ljus, luft eller andra miljöföroreningar, eller att viktiga rekreativmiljöer går förlorade.

Vidare är en positiv effekt av planen är att den föreslår en struktur som aktivt förstärker kopplingarna mellan viktiga befintliga och planerade målpunkter för

barn och unga. De förstärkta kopplingarna bidrar till ökad rörelsefrihet med en säkrare skolvägar och förstärkta länkar till grönska, idrottsplats och skola. Detta medför att situationen för gångtrafikanter och cyklister förbättras genom detaljplanens förslag, vilket generellt är en viktig faktor för barns hälsa.

Efter ombearbetning av detaljplanen så delar i nuläget ingen av förskolorna gård med bostäder, vilket är positivt för såväl förskoleverksamheten som boende.

PLANFÖRSLAGETS UTMANINGAR

Ohälsotalen i Skärholmen är höga jämfört med andra stadsdelar i Stockholm. Goda förutsättningar för gång- och cykeltrafikanter samt att nyttja dessa färd-sätt till och från skolan brukar framföras som positivt för barns hälsa liksom tillgång till fri-, lek- och idrotts- ytor. Samtidigt kan det konstateras att i Skärholmen så promenerar eller cyklar redan över 80 % av barnen till skolan, och det finns, jämfört med exempelvis innerstaden, relativt gott om lek- och idrottsytor. Den lägre självskattade hälsan beror sannolikt på andra faktorer som inte primärt handlar om gång- och cy-

kelvägar till skolan. För att komma till bukt med ohälsotalen så behövs en rad andra insatser för att stimulera barn och ungas hälsa. Till del handlar det om programmering av offentliga ytor i kombination med riktade sociala insatser som stimulerar fysisk aktivitet och tillgängliggör aktivitetsutbudet för fler barn och unga i området.

En solstudie har gjorts för tillkommande bebyggelse som visar på att några befintliga byggnader kommer att skuggas av de nya "Stockholmshusen" längs med Vårbergsvägen. Men att risken för skuggiga gårdar gäller framförallt den tillkommande bebyggelsen. Genom att arbeta med variationer i byggnadshöjd så har projektet försökt att göra det bästa möjliga för att få in solljus på gårdarna.

Placering av förskolan invid Svanholmsvägen antas vara anpassad utifrån fornlämning på kullen. Utifrån perspektivet barns utsatthet för buller och luftföroreningar hade en placering av byggnaden längs vägen varit att föredra då byggnaden hade gett ett visst skydd mot gården.

Ytor för nya förskole- och skolgårdar är en återkommande utmaning i storstäder. Stockholms stad saknar nyckeltal för förskole- och skolgårdars yta. Däremot rekommenderar Boverket ett minimum om ca 30 kvm/barn för förskolegårdar samt ett minimum om ca 2000-3000 kvadrattmeter totalt. Det sistnämnda för att kunna rymma de kvaliteter som krävs för en fullgod lekmiljö. Vidare rekommenderar tankesmedjan Movium, med koppling till aktuell forskning på SLU, att för att en förskolegård ska kunna utgöras av naturliga material bör ytan vara minst ca 25 kvm/barn. Detta för att klara det så kallade "betestrycket". Dvs, vid mindre gårdar blir slitaget så högt att ex gräs får ersättas av asfalt eller gummimattor, vilka även de slits med tiden. Det är allmänt känt att naturliga material inklusive grönska är bättre för såväl miljön som upplevelse av platsen och barns hälsa. Exempelvis innebär anläggande av konstgräs och gummimattor att hormonstörande ämnen tillförs ekosystemet vilka även frigörs vid slitage och urlakning.

Två av de tre nya förskolegårdarna inom planen klarar med nuvarande läge och antal avdelningar 25 kvm/barn. Andra faktorer som i slutändan även påverkar slitaget på gården är hur många barn som faktiskt vistas där och i vilken omfattning verksamheten nyttjar kringliggande grönområden.

I samband med ombearbetning av planen så har ytterligare en skola och förskola tillkommit i Vårbergs sjukhem, för vilken en separat BKA har genomförts (Ramböll 2020-07-08). I denna konstateras det att stora delar av de tänkta skol- och förskolegårdar-

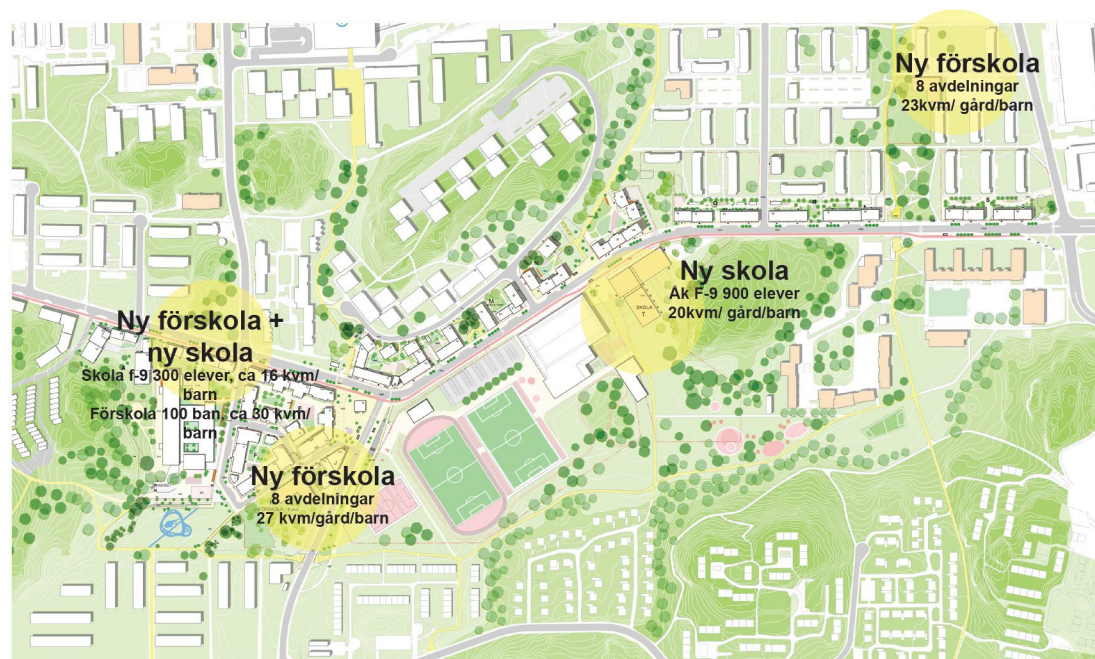

Illustration över placering av kommande skolor och förskolegårdar. Illustration: Tovatt Arkitekter

na idag är svårtillgänglig pga topografin. För att hela den inräknade vistelseytan ska vara användbar för eleverna kommer det att behöva avstättas resurser för detta ändamål. En väl utformad utemiljö med topografiska variationer kan tillföra stora värden och kvaliteter för barn och unga, men kräver i regel mer ekonomiska resurser än en plan yta.

ÅLDERS- OCH GENUSPERSPEKTIV

Rapporten Skillnadernas Stockholm visar att det är

få unga i den organiserad idrotten i området. Lägst deltagande har tonårstjejerna, vilka även är de med sämst skattad hälsa och de som nyttjar de offentliga rummet minst. I planen tillförs stora ytor för idrott, vilket är positivt. Men, i den fortsatta programeringen och löpande arbetet bör det också beaktas 1) hur de nya idrottsytorna kan utformas för att inkludera fler 2) att arbeta aktivt för att tillgängliggöra den organiserade idrotten för flickor 3) att det läggs resurser på att gestalta också övriga offentliga platser väl för att

Perspektiv Pelousen. Parken utformas för att upplevas inbjudande för alla åldrar och erbjuda rekreativsmöjligheter för många personer med olika intressen. Bild: Karavan landskapsarkitekter AB

stödja hälsa, rekreation och social samvaro. I styrdokument från SDF lyfts yta och utformning av platser för flickor mellan 7-18 år..

EVENTUELLA INTRESSE- ELLER MÅLKONFLIKTER

Så kallade samlokalisering av förskole- och bostadsgårdar är relativt vanligt förekommande i nyproduktion i Stockholm. I tidigare förslag fanns en sådan samlokalisering, vilken nu är justerad till fristående gårdar för skola och förskola, vilket ses som en förbättring ur ett barnperspektiv.

Frågor kring hur planen hanterar boendeparkering, entréer till garage, infartzoner samt in lastzoner vid och över gång- och cykelstråk kvarstår. Det är fördelaktigt för gatumiljön med garageparkering men detta ger även konsekvenser för passager, nedfarter och bostadsgårdar som vid garagebjälklag får en begränsad vegetation.

BEDÖMNING

Planens övergripande syfte, liksom merparten av de övriga planerna inom Fokus Skärholmen är att tillföra bostäder till följd av en utbredd bostadsbrist. Trångboddhet, andrahandskontrakt och otrygghet till följd av bostadsbrist påverkar såväl barns som vuxnas hälsa negativt. Inom detta planområde har man lyckats tillföra nya bostäder utan förväntad negativ påverkan på barns miljö- och hälsosituation beträffande ljud, ljus, luft eller andra miljöföroreningar. I det fortsatta arbetet bör en intention vara att säkra en varierat utbud av goda bostäder med varierade lägenhetsstorlekar och boendeformer, något som inte regleras genom planbestämmelser. Men som ur ett barnrättsperspektiv är grundläggande för hälsa och välbefinnande.

Utformning som stimulerar ett hälsosamt liv är komplext att bedöma i detta fall. Planen förstärker områdets kopplingar och vilket ökar rörelsefriheten. En stor andel barn och unga i Skärholmen promenerar eller cyklar redan idag till och från skolan, något som i forskningen lyfts fram som viktigt ur barnhälsoperspektiv.

Samtidigt vet vi att den självskattade hälsan bland barn och unga i Skärholmen är sämre än i andra områden i Stockholm där man inte går eller cyklar till skolan i samma utsträckning. Det finns självfallet stora värden i att stärka gång – och cykelkopplingarna inom detaljplaneområdet. Men det allena räcker troligtvis inte för att påverka barns hälsa i någon större omfattning. Åtgärder som inte regleras inom detaljplan behöver tillföras. Se mer under rekommendationer.

De planerade förskolegårdarna är fortfarande mindre än enligt riktlinjer från Boverket för att till fullo skapa de bästa förutsättningarna för barns miljö, utomhuslek och motoriska utveckling. Men de kan möjligtvis klara att hålla naturliga material, vilket Movium uppskattar till ca 25 kvm/barn. En strävan bör vara att minimera syntetiska material på förskolegårdarna. För förskolegården i väster, inom Vårbergs sjukhem kommer utformningen av gården att vara avgörande för den faktiskt tillgängliga vistelsytan.

Boende och vardagsliv

Boende och vardagsliv handlar om tillgång till boende, samhällsservice, aktiviteter och platser för alla barn, oavsett faktorer som kön, ålder, socioekonomi, etnicitet och funktionsnedsättning. De av staden definierade projektmålen inom detta tema är:

- Den bostads-, skol- och förskolenära naturen kan användas för lek och barnen kan känna sig trygga.
- Skolor och förskolor som planeras ska få funktionella gårdar som håller en hög kvalitet både vad gäller placering, innehåll och storlek.
- Bostadsgårdar ska finnas i nära anslutning till bostaden och utformas gröna, funktionella, attraktiva för alla åldrar.
- Idrottsplatsen ska upplevas som en självklar funktion med högt nyttjande av de boende i stadsdelen.

Därutöver har analys gjorts av hur planförslaget relaterar till goda förutsättningar för:

- Bostadsgårdar
- Lekplatser
- Mötesplatser, idrottsytor och kultur
- Nya platsbildningar
- Förskola/skola inkl. gårdar
- Grön- och rekreationsområden

PLANFÖRSLAGETS STYRKOR

Rätten till bostad är stadgad i såväl FN:s konvention om mänskliga rättigheter som i svensk grundlag. Barn är en grupp som påverkas extra mycket av bostadsbrist. Ett tryggt hem och bostadsmiljö är ut-

gångspunkten i barns liv, med skola, kompisar och fritid allt som oftast i hemmets närmiljö. Planens hela syfte är att möta ett utbrett behov av nya bostäder. Som det ser ut kommer 1200-1400 stycken bostäder att uppföras med ett varierat utbud av lägenhetsstorlekar och boendeformer. Dessa bostäder tillförs i en miljö där det i närområdet finns gott om befintliga grönområden, lekmiljöer och lokala utflyktsmål. Platser som Vårbergstoppen, Västerholmsparken och den befintliga idrottsplatsen omnämns som attraktiva målpunkter för barn och unga i tidigare dialoger. Samtidigt pågår det inom Fokus Skärholmen ett arbete med att ytterligare stärka kringliggande idrottsplatser och grönstråk. Detta medför att barn både i de befintliga och nya bostäderna förväntas få generellt god tillgång till olika lekområden och gröna mil-

jöer. I den så kallade "närhetsprincipen" beskrivs barn och ungas behov av tillgång till olika miljöer genom tidsavstånd och funktion, ex "alltid-nära", "varje-dag-nära", "veckovis-nära" samt "utflyktsnära". Ju yngre ett barn är desto längre tid tar det att transportera sig en viss sträcka. För barn i flerbostadshus blir den egna gården (alltid-nära) liksom tillgång till lekmiljöer i det direkta närområdet (varje-dag-nära) extra viktiga. För att en park eller lekmiljö ska räknas till "varje-dag-nära" så innebär det max 5 minuters promenad, vilket för ett litet barn är detsamma som ca 200 meter. Alla bostäder inom planområdet får max 200 meter till närmsta park-/lekmiljö.

Inom planområdet tillförs två skolor och tre förskolor i syfte att möta behoven som utbyggnation av bo-

KONSEKVENSANALYS STEG 3

städer inom Fokus Skärholmen medför, vilket är en stor fördel för alla barn och unga liksom föräldrar i området.

Yttligare en styrka inom planen är de nya platsbildningar som föreslås, vars olika funktion, placering och storlek skapar en ny mångfald av gemensamma ytor för flexibel användning. Bland dessa är Alla tiders torg, Pelousen, Gradängerna och Skoltorget viktiga mötesplatser och rumsskapare, se bild intill. Skoltorget som accentuerar och ger dignitet åt entréerna mellan skolan och idrottshallen har en stor positiv inverkan. Dessa ger potential till möten, uppehåll och en ny närvaro kring och invid den omgestaltade Värbergsvägen och Svanholmsvägen.

Värbergsvägen förstärks även med flertalet små fickparker, vilka har potential att fylla och aktivera mellanrummen i en aktiv gatumiljö för fler möten, grönska och uppehåll längs Värbergsvägen. En rekommendation är att programmera dessa tydligare då kvaliteten och användningsområdet för barn och unga starkt blir beroende av hur dessa utformas. En reflektion är att de ej är lämpade för yngre barns lek på grund av närheten till vägen.

PLANFÖRSLAGETS UTMANINGAR

Den flexibla planen är en av detaljplanens grundprinciper som innebär många plantekniska fördelar. Men det skapar frågor kring hur bostadsgårdarna och dess kvalitéer på sikt säkerställs genom processen. Idag så finns det en mängd rika idéer för gestaltningen kring gårdsmiljöerna. För att få med dessa värden så är en beroende av faktisk struktur där de flexibla planerna bidrar med ett osäkerhetsmoment. För att garantera dessa så rekommenderas det en "kravlista" kring gårdsmiljöerna i dessa flexibla planer för att till nästa skede för att säkerställa att få med dessa program, kvalitéer och funktioner.

VÄRBERGSVÄGEN

Nya platsbildningar längs med Värbergsvägen. Illustration: Tovatt Arkitekter

Grönstråkparker och idrottsplatser uppskattas som en kvalité i området men är enligt tidigare genomförda dialoger även till en källa till upplevd otrygghet. Vägen till idrottsplatsen, idrottsplassen själv samt gångtunneln dit har utpekats som en otrygga plats (BKA Ramböll). Troligtvis beror den upplevda otryggheten på att platserna stundom är ensliga och öde, samt att de emellanåt befolkas av "gäng som hänger".

Vidare så saknas planbestämmelser och yta för kulturutövande och icke-kommersiella attraktiva mötesplatser i planområdet idag (BKA Ramböll).

I genomförd dialog, BKA steg 1, har en stor andel

flickor framfört att skolgårdarna i Skärholmen är otillräckliga och hänvisar till en otillfredsställande utbud, en ojämn närvaro av pojkar och flickor samt en brist på vuxnas närvaro. Andra behov som påtalas är mer belysning kvällstid och vintertid på skolgårdarna för ökad trygghetskänsla. Skolgårdens utformning regleras inte inom detaljplanen, men för det fortsatta arbetet är det viktigt att ha med i beaktande, se vidare under rekommendationer. En förutsättning för att kunna programmera en skolgård med olika funktioner som kan tänkas tilltala barn i olika åldrar och med olika intressen är att totalytan är tillräckligt stor i relation till antalet barn. En väl utformad skolgård vilken upplevs som attraktiv kan vara till stor glädje för barn och unga även andra tider på året och dygnet då skolan i regel är stängd.

"Alla tiders torg", en ny torgbildning i korsningen Vårbergsvägen/Svanholmsvägen.
Illustration: Karavan Landskapsarkitekter.

Bostadsgårdar med underbyggda garage påverkar vanligtvis möjligheten till en varierad grönska då jord-djupet sällan blir tillräckligt för att möjliggöra träd, större växter och buskar. Det krävs i så fall djupare sprängning vilket är kostnadsdrivande. I kombination med höga hus som skuggar de egna gårdarna kommer det sannolikt att bli en utmaning att utforma bostadsgårdar med stora gröna kvaliteter och variation.

De så kallade "Stockholmshusen" har mindre och öppna bostadsgårdar och därmed något sämre möjlighet till lek i anslutning till hemmet, jämfört med en sluten bostadsgård.

ÅLDERS- OCH GENUSPERSPEKTIV

Enligt BKA steg 1 (Ramböll) så upplever många unga tjejer i Skärholmen en brist på mötesplatser. Flickorna uppger, exempelvis inom planområdet för Vårbergsvägen att de nyttjar den egna bostadsgården i högre utsträckning än offentliga ytor. Varför så är fallet ges ingen förklaring till. I det fortsatta arbetet med utformning av såväl bostadsgårdar som offentliga platser är det rekommenderat att inta ett genusperspektiv för att så många grupper som möjligt ska känna sig välkomna och inkluderade i det offentliga samt gemensamma rummet. Om det finns sociala eller kulturella anledningar till begränsad rörelsefrihet eller ovilja/olust till vistelse i det offentliga rummet så behöver dessa förstås.

EVENTUELLA INTRESSE- ELLER MÅLKONFLIKTER

Det är av stort värde att det tillförs idrottsanläggningar inom planområdet, vilket är en bristvara i hela Storstockholm. Det är en tillgång för såväl boende inom planområdet och kan locka besökare utifrån.

Vårbergsvägen flygperspektiv. Illustration: Tovatt architects and planners.

Samtidigt upptar idrottsytorna stora arealer och utifrån dagens situation kan det antas gynna främst pojkar. Det är av stor vikt att på olika sätt arbeta för att tillgängliggöra de nya idrottsanläggningarna även för flickor.

BEDÖMNING

Den föreslagna planen förbättrar barns situation på flera sätt, bland annat genom att tillföra nya mötesplatser i form av nya bostadsgårdar, idrottshall, torg lokaler samt skol- och förskolegårdar.

Ny bostadsbebyggelse tillförs utan att det på det stora hela påverkar tillgång till lek- och rekreationsmiljöer negativt. De nya bostäderna tillförs i en mil-

jö med många kvaliteter för barn och unga i nära anslutning till planområdet. En viss reservation finns för att den tillkommande bebyggelsen skuggar sina egna gårdar samt att "Stockholmshusen" saknar bostadsgård

Planen förbättrar även barns situation genom att tillgängliggöra befintliga grönområden genom att förbättra kopplingar och gång och cykelstruktur.

Anledningarna till att flickor nyttjar det offentliga rummet i mindre utsträckning än pojkar behöver förstås och analyseras. Detta för att rätt insatser kan göras i det fortsatta arbetet med utformning av offentliga platser, inom det aktuella och kringliggande planområden.

Trygghet och tillgänglighet

Trygghet och tillgänglighet berör frågor om stråk, trafik och kommunikationer.
De av staden definierade projektmålen inom detta tema är:

- Viktiga målpunkter inom Vårberg ska kunna nås på ett tryggt och säkert sätt med fokus på dag- och nattstråk.
- Förskolor- och skolor ska kunna nås på ett tryggt och säkert sätt.
- Gaturummen, gång- och cykelstråken, lekområden, bostadsgårdar och andra målpunkter för barn upplevs som trygga för barn i olika åldrar.

Därutöver har analys gjorts av hur planförslaget relaterar till goda förutsättningar för:

- Tillgänglighet (trygga gång- och cykelstråk samt kollektivtrafik utifrån barns förväntade målpunkter och rörelsemönster)
- Trafiksäkerhet (trygga och säkra skolvägar, placering av kollektivtrafikhållplatser, övergångsställen och tunnlar mm)
- Trygghet (förutsättningar för befolkade stråk och platser, vuxennärvaro och belysning mm)
- Överblickbarhet och orienterbarhet

PLANFÖRSLAGETS STYRKOR

Vårbergsvägens och Svanholmsvägens nya gestaltning är ur flera hänseenden en av planens stora förtjänster. Den s.k. gatuhierarkin förändras genom att gående och

cyklister får högre prioritet än bilar genom omfördelning av gaturummet, ett flertal nya övergångsställen och sänkt hastighet för bilar. Ett flertal målpunkter för barn- och ungdomsverksamheter har förlagts med entréer in till Vårbergsvägen. Därutöver vetter majoriteten av de tillkommande bostadsentréerna mot gatan, varpå fler människor förväntas vara i rörelse längs med gatan vid olika tider på dygnet. Gatans omvandling från bilväg till stadsgata förväntas leda till att gång- och cykeltrafikanter upplever gatan som betydligt trevligare och mer attraktiv att röra sig på och vistas intill samtidigt som den faktiska trafiksäkerheten förbättras. Sammantaget skapar detta goda förutsättningar av den fysiska strukturen för förbättrad trygghet, tillgänglighet och trafiksäkerhet liksom ökade vistelsevärden.

En annan styrka är de tillkommande planerade

bostäderna med sina aktiva bottenvåningar, En grundläggande faktor för att skapa en gatumiljö med en variationsrik och trygg upplevelse. Dock är det viktigt hur bottenvåningarna utformas, aktiveras och förvaltas. Planen föreslår tydliga och accentuerade bostadsentréer mot både gård och gatumiljöer. Den planerade entréäthet bidrar till ökad mänsklig närvaro och förväntad upplevd trygghet som följd. Av vikt är att entréer är tydliga och annonseras väl, både i sin utformning och anslutning till gatan, något som är viktigt särskilt för små barn. Viktigt att beakta i denna fråga är även fasadernas utformning med dess placering av fönster och balkonger för att känna social närvaro och överblick.

Att dagens gångtunnel vid skolan har ersatts med en passage ovan mark med ett platsskapande "Skoltorg" leder till avsevärda förbättringar. Gångtunnlar är säkra

ut trafikhänseende men otrygga mentalt. Att skapa nya och säkra övergångsställen och torgplatser särskilt invid skolor, kollektivtrafik, idrott och knutpunkter medför en ökad användning och ökad upplevd trygghet. Det är positivt att de trafikseparerade tunnlarna kompletteras med en alternativ, välgestaltad passage ovan jord.

PLANFÖRSLAGETS UTMANINGAR

Den upplevda otryggheten, är enligt tidigare dialoger och trygghetsmätningar, stor bland barn och unga i Skärholmen vilket begränsar rörelsefriheten för många. Flera av de planerade platserna i anslutning till nuvarande idrottsplats, skolor, skolgårdar samt de egna bostadsgårdarna pekas ut som platser för olust och otrygghet. Utbudet av aktiviteter, dess placering i kombination med en homogen grupp användare och avsaknad av vuxnas närvaro skapar otrygga platser för många barn och unga. Därutöver bidrar de stora mellanrummen och ödsligheten till upplevd otrygghet. Det är sannolikt inte grönområden eller idrottsplatserna i sig som bidrar till otrygghet, utan brist på närvaro av vuxna.

För att lyckas skapa ökad trygghet i det nyttillkomna gäller det att de offentliga platserna lockar till sig också vuxna medborgare, kvinnor och män, som en motvikt till de gäng som idag sprider otrygghet. Risker finns annars att de nyskapade mötesplatserna blir till nya otrygga platser. Det är av mycket stor vikt att såväl Skoltorget som Alla tiders torg blir väl fungerande och trygga platser för barn, unga och vuxna.

Andra utmaningar är kopplade till biltrafiken och infrastrukturen. Invid den nya skolan längs Vårbergsvägen

så är in- och utlastning till skolan placerad så att de större fordonen måste korsa gång- och cykelbanan. Dessa möten sker även på den norra delen av Vårbergsvägen där majoriteten av infarterna till garagenedfarterna sker över GC stråk och trottoar. Tydlig markering, skyltning och hastighets markörer rekommenderas för att ombesörja att dessa flöden blir trafiksäkra.

ÅLDERS- OCH GENUSPERSPEKTIV

Det finns en påtalad skillnad hur kvinnor och flickor i hög utsträckning upplever att de inte är bekväma och välkomna i de offentliga rummen. Detta märks även i nyttjandet av ytorna. Orsakerna till detta beskrivs inte till fullo i befintligt underlagsmaterial, och kan behövas förstås ytterligare. Samtidigt så bedömer vi att flera av de åtgärder som kan vidtas inom detaljplan skapar förutsättningar att förbättra den upplevda tryggheten.

EVENTUELLA INTRESSE- ELLER MÅLKONFLIKTER

Stora delar av den nya bostadsbebyggelsen är planerad läng Vårbergsvägen, vilket innebär att mer attraktiv parkmark bevaras och att gatan troligtvis kommer att upplevas som tryggare än tidigare. Samtidigt kommer den upplevda tryggheten för de boende, och även säkerheten för barn att vara beroende av hur hastighetsregleringen i praktiken efterlevs.

BEDÖMNING

Den föreslagna planen kommer med stor sannolikhet att förbättra barns situation när det kommer till trygghet och tillgänglighet. Planens främsta styrkor inom detta område är att:

- Planen förbättrar trafiksäkerheten i och med omge-

staltningen av Vårbergsvägen och förstärkningen av gång och cykelstrukturen. Samtidigt så kommer ett ökat antal bostäder och service att generera mer biltrafik. Att aktivt arbeta med olika mobilitetslösningar är ett sätt att begränsa en ökad trafikmängd, se vidare under rekommendationer. Samt se till att nya hastighetsregleringar efterlevs.

- Planen ökar tillgängligheten till viktiga målpunkter såsom skola och idrott för barn och unga genom förstärkta kopplingar, både inom området och till andra delar av närområdet.
- Planen förväntas bidra till ökad upplevd trygghet genom ett ökat utbud av mötesplatser, flera torg och platsbildningar vilka sannolikt genererar mer befolkade stråk och platser. De aktiva bottenvåningar och entréer mot gatan bidrar även med en utökad flöden och rörelse.
- De nya mötesplatserna och gemensamhetslokaler, vilka behöver variation, för att attrahera olika målgrupper har potential att bidra till ett ökat socialt kapital, genom att människor träffas och lär känna varandra. Något som kan bidra till att minska den upplevda otryggheten i området som framkommit i tidigare dialoger. På sikt kan detta bidra även detta till att barn och ungas fysiska och mentala rörelsefrihet ökar.

En potentiell risk är att om omsorgen av detaljerna i utformning av bostadsgårdar och offentliga platser börjar avta eller att stora besparingar sker på dessa områden så finns en risk att platserna inte kommer att fungera som planerat.

Slutsatser och rekommendationer

Planen innehåller många värden och kvaliteter med en tydlig ambition att förbättra förutsättningarna för barn och unga i den fysiska strukturen. Omvandlingen av Vårbergsvägen till stadsgata, nya mötesplatser och stärkta kopplingar liksom en satsning på idrott, skolor, förskolor och gröna stråk och platser är exempel på detta.

Samtidigt innebär den flexibla planen vissa orosmoment kring huruvida de gestaltningsmässiga kvaliteter som lyfts i tidiga skeden i slutändan hanteras. Omsorgen kring detaljer i utformning och skala påverkar hur människor upplever sina livsmiljöer och hur de i slutändan nyttjar dessa. Exempelvis har bostadsårdarna lyfts fram som en viktig plats, inte minst för flickor. Enligt de solstudier som gjorts finns risk för att gårdarna kan bli något mörka och skuggiga, samt att i bostadshus med underliggande garage sällan har erforderligt med jordmån för att hålla en varierade och rik grönska. Frågan är således hur attraktiva gårdarna i re-

aliteten kommer att bli. Beträffande förskolegården vid Vårbergs sjukhem innebär det stor skillnad om hela gården tillgängliggörs eller om halva förblir outnyttjad pga topografin.

Även i de offentliga ytorna är det av stor vikt att planens intentioner bibehålls genom hela projektet. Med största sannolikhet kommer platserna framöver att behöva olika former av insatser för att fungera som tänkt. I planskedet bör det vara prioriterat att hålla hårt på de arkitektoniska kvaliteterna för att göra platserna så attraktiva som möjligt. Det gäller inte minst på de nyskapade torgplatserna samt i mötet mellan torgplatserna och de kringliggande bostadshusen med tillhörande lokaler. En mer utbredd, lekfull och varierad belysning kan bidra till ökad rumslighet även kvälls- och vintertid.

Idag upplever många boende en misskötsel av bostäder och kringliggande miljöer. Detta bidrar till en otrygg känsla i området. Gestaltning som un-

derlättar för drift och underhåll utan att tappa arkitektoniska kvalitéer är en utmaning som bör beaktas såväl i planskede som kommande faser. För att omvandlingen av Vårbergsvägen till stadsgata ska upplevas som lyckad är det av stor vikt att trafiken inte ökar drastiskt samt att trafikregler respekteras. Att arbeta aktivt med förutsättningar för olika mobilitetslösningar i tidigt skede kan vara ett sätt att begränsa en förväntad ökad trafikmängd.

För att projekt Vårbergsvägen ska upplevas som lyckat och bidra till de övergripande målen för Fokus Skärholmen finns en del önskvärda åtgärder som inte regleras inom men som har en stark koppling till detaljplanen.

- Hur skapar man livsmiljöer för barn där både flickor och pojkar känner sig inkluderade och välkomna?

▪ Hur kan man arbeta med utformning i offentliga rum, skolgårdar och idrottshall för stimulera en ökad fysisk aktivitet och högre deltagande i idrottsaktiviteter bland flickor?

Flickor ska ges tillträde till idrottsarenorna på lika villkor som pojkar. Om kunskap saknas kring varför och hur detta görs, bör en fördjupande analys göras i syfte att utreda hinder och möjligheter. I ett exempel från ett socioekonomiskt svagare område i Göteborg så framkom det att flickors deltagande i fritidsaktiviteter ökade när dessa skedde i eller i direkt fysisk anslutning till skolans lokaler, samt att aktiviteterna ägde rum tidsmässigt direkt efter skolans slut.

Inom Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har det identifierat att familjeperspektivet är viktigt för att locka en bredare målgrupp till olika aktiviteter. Att arbeta aktivt med organiserade familjeaktiviteter i de offentliga rummen kan vara ett annat sätt att både stimulera till aktivitet, socialt umgänge

och få människor att känna ett ägandeskap över platserna.

Erfarenhetsmässigt så vet man att vuxnas närvaro i eller i nära anslutning av lekmiljöer för barn bidrar till ökad trygghet. Att samordna aktivitetsytor för barn och vuxna i och längs med grönområden är ett sätt att skapa trygghet för barn genom vuxen närvaro. Tydliga entréer, belysning och gestaltade rum som ökar trivsel och kopplingar mellan de olika målpunkterna i grönområdet är ett sätt att stärka de kvalitéer som grönområdena och aktivitetsplatserna ger.

Likaså är det viktigt att beakta åldersperspektivet i utformning av lekmiljöer. Äldre barn och unga är en annan grupp som har identifierats att det i dagsläget saknas aktiviteter för.

I dagsläget saknas det i detaljplanen explicita platser för kulturutövande och kulturkonsumtion. Barn och unga behöver tillgång till kultur och

staden behöver arbeta vidare med frågan om hur icke-kommersiella mötesplatser inomhus och kulturella inslag kan tillföras i stadsdelen. Ex. fritidsgårdar och föreningslokaler är viktiga plattformar för lokalt initierade initiativ och aktiviteter och fungerar som överbryggande mötesplatser i området där människor får tillfälle att lära känna varandra. Vilket i sin tur bidrar till en ökad upplevd trygghet.

En rekommendation är att tillvarata skolgårdarnas och skollokalernas kvaliteter samt att låta Kulturskolan och andra föreningar nyttja dessa utanför skoltid.

Önskvärt är att det tillförs lokaler i tillkommande bebyggelse och bostadskomplement. Kommunen ger byggaktörerna ansvar att fylla dessa ytor med socialt och kulturellt program då det ej regleras i plan. Där kan kraven variera beroende på när avtal om markanvisning skrevs.

PRATA MED OSS!

white.se
@whitearkitekter

white